

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Saara Ylisaukko-oja
TITLE	Lasten oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja oikeus yhdenvertaiseen opetukseen vaarantuu etäopetuksen aikana
YEAR	2023
DOI	-
VERSION	Kustantajan PDF
CITATION	Ylisaukko-oja Saara: Lasten oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja oikeus yhdenvertaiseen opetukseen vaarantuu etäopetuksen aikana. 2023. https://www.edilex.fi/uutiset/84734
LICENSE	-

Avoin

Tätä uutista voi jakaa vapaasti. Muistathan mainita lähteen edilex.fi.

Uutinen kuuluu aihealueisiin

Työ- ja sosiaali-oikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Työ- ja sosiaali-oikeus/uutiset>>

,
Julkisoikeus <<https://www.edilex.fi/aihealueet/Julkisoikeus/uutiset>>

21.6.2023 11.55

Vierashuoneessa Saara Ylisaukko-oja: Lasten oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja oikeus yhdenvertaiseen opetukseen vaarantuu etäopetuksen aikana

Covid 19-pandemia sai maailman polvilleen vuonna 2020. Pandemia vaikutti moninaisin tavoin yhteiskunnan eri sektoreille, mutta yksi keskeinen lasten elämään vaikuttava tekijä oli opetuksen siirtyminen lähiopetuksesta etäopetukseen. Etäopetus tapahtui teknisten välineiden avulla opettajan ja oppilaiden ollessa fyysisesti eri paikoissa. Ilmiö oli kansainvälinen ja lapset ympäri maailmaa joutuivat vastaavanlaiseen tilanteeseen. Suomessa etäkouluun siirtymistä koskeva päätös tehtiin nopeasti ja lyhyellä valmistautumisella keväällä 2020. Nopean aikataulun takia ei ollut juurikaan aikaa valmistautua ja pohtia etäkouluun siirtymiseen liittyviä toteutuksen haasteita eikä etäkoulun vaikutuksia lapsiin ja heidän oikeuksiinsa.

Etäopetukseen siirtyminen on tutkimusten mukaan aiheuttanut polarisaatiota. Tutkimukset ovat osoittaneet, että etäopetuksen aikana huoli kasvoi erityisesti niiden oppilaiden osalta, joista oli huolta jo ennen poikkeusoloja. Oikeudellisesta näkökulmasta etäopetukseen siirtyminen rajoitti lapsen oikeuksia ja vaikeutti opetushenkilökunnan velvollisuutta turvata kaikille oppilaille yhdenvertainen oikeus opetukseen sekä turvallinen oppimisympäristö. Jos oppimisympäristö ei ole turvallinen ja oppilaalla ei ole esimerkiksi opiskelurauhaa, ei oikeus oppimiseenkaan voi

toteutua täysimääräisesti.

Lähtökohtana etäkouluun siirtymisessä oli, että pandemian katsottiin vaarantavan lasten ja koulun henkilökunnan terveyden ja turvallisuuden, eikä opiskelu lähiopetuksessa ollut mahdollista ottaen huomioon tartuntatautilitilanteen. Vaikka etäkouluun siirtymisellä haluttiin turvata turvallinen oppimisympäristö pandemialta suojautumisen näkökulmasta, samaan aikaan turvalliseen oppimisympäristöön sisältyi muitakin tekijöitä, joiden turvaamiseen etäkouluun siirtyminen toi omat haasteensa.

Koska oppimisympäristö oli koulun tilojen ulkopuolella, opettajan mahdollisuudet huolehtia ja valvoa turvallisuuden toteutumista rajoittuivat olennaisella tavalla. Opettajan velvollisuuksiin kuuluu muun muassa työrauhahäiriöihin ja kiusaamiseen puuttuminen, mutta tämä vaikeutuu selvästi, jos opetus tapahtuu etänä. Etenkin, jos häiriöt tapahtuvat etäopetuksen aikana erilaisia laitteita käyttäen, voi opettajan olla täysin mahdotonta edes tietää tällaisten häiriöiden olemassaolosta. Samoin, jos häiriöiden aiheuttajina ovat kodin muut perheenjäsenet, ei opettajalla ole samanlaisia kurinpidollisia mahdollisuuksia puuttua häiriöihin, mitä hänellä olisi käytettävissä, jos häiriköijä on luokkahuoneessa oleva oppilas. Toisaalta etäkoulu aiheutti huolta myös opetuksen laadusta ja siitä, ettei opetussuunnitelman perusteiden mukaisia opetuksen keskeisiä tavoitteita ja sisältöä voitu noudattaa. Lähtökohtaisesti etäopetus ei anna lupaa poiketa opetuksen tasosta, mutta opettajille tehty kysely on vahvistanut näkemystä siitä, että etäopetuksessa oli vaikeuksia pysyä kiinni opetussuunnitelman tavoitteissa, sisällössä ja työtavoissa, mistä syystä lasten oikeus opetukseen vaarantui.

Etäkouluun siirtyminen tarkoitti myös sitä, että oppilaiden opiskellessa kotona, koulun henkilökunnan tietoon saattoi tulla oppilaan perhe-elämään kuuluvia tietoja. Toisaalta kontakti opettajan ja oppilaan välillä saattoi kadota olemattomiin, jolloin opettajalla ei välttämättä ollut lainkaan tietoa oppilaan tilanteesta. Yksi keino puuttua edellä kuvattuihin tilanteisiin on lastensuojeluilmoituksen tekeminen ja itse asiassa pandemia lisäsi koulujen tekemien lastensuojeluilmoitusten määrää. Lastensuojelulle tehdyn kyselyn perusteella koronapandemia on vaikuttanut lastensuojelun toimintaan muun muassa uusien asiakkaiden määrän kasvuna sekä lastensuojelun asiakasperheiden elämäntilanteen kuormittavuuden lisääntymisenä.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen on opetushenkilökuntaan kuuluvan velvollisuus, eikä se sisällä velvollisuutta hankkia näyttöä tai selvittää totuutta ilmoituksen syyn taustalla, vaan lähtökohtaisesti huolen syntyminen on riittävä peruste lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ilmoituksen tekeminen ei kuitenkaan poista opettajan vastuuta puuttua muutenkin kouluaikana tapahtuneisiin tilanteisiin, kuten esimerkiksi koulukiusaamiseen tai koulutyönlaiminlyönnteihin, eli lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei tarkoita sitä, että velvollisuus turvallisuuden takaamisesta opetuksen aikana on täytetty. On myös huomioitava, että lapsen turvallisuus oppimisympäristöön voi vaarantua, vaikka lastensuojeluilmoituksen kynnyks ei täytykään, joten lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei toimi apukeinona kuin vain tietyntyyppisiin tilanteisiin.

Lapsen etu on koko opetustoimen kaikkea toimintaa ohjaava periaate, ja kaikkia toimenpiteitä tulee arvioida lapsen edun näkökulmasta. Pandemia-aikana lapsen etu vaarantui eikä lapsen oikeudet voineet toteutua täysimääräisesti. Etäopetukseen siirtyminen väistämättä tarkoittaa sitä, että lapsen oikeus turvalliseen oppimisympäristöön vaarantuu eikä perusopetuksen tavoite yhdenvertaisesta koulutuksesta toteudu. Juuri siksi käsittelen Edilexissä julkaistussa artikkelissani etäopetuksen vaikutuksia lasten oikeuksien toteutumiseen ja lapsen edun arviointiin, erityisesti turvallisen oppimisympäristön toteutumista koulutuksen järjestäjän velvollisuuksien näkökulmasta.

Turvallisen oppimisympäristön turvaamisessa ja sitä koskevassa lapsen edun arvioinnissa on otettava huomioon se, että lapset ovat erityisen suojelun tarpeessa ja siten on pitkälti aikuisten vastuulla, miten lapsen etu tosiasiallisesti toteutuu. Etäkoulussa opiskeleminen ei saa johtaa siihen, että vastuu lapsen oikeuksien toteutumisesta lakkaa tai se siirretään täysin vanhempien vastuulle. Tämän takia valmiuksia ja keinoja taata turvallinen oppimisympäristö tulisi jatkuvasti kehittää ja pohtia myös mahdollista etäopetusta ajatellen ennakkollisesti, vaikka jossain määrin etäopetukseen

siirtyminen päätöksenä tarkoittaneekin sitä, että turvallisuuden takaaminen koulupäivän aikana vaikeutuu. Tästä syystä artikkelissani pohdin myös, miten näihin haasteisiin voitaisiin tulevaisuudessa varautua, jotta tulevaisuudessa mahdolliseen etäkouluun siirtyminen voitaisiin toteuttaa puuttamalla lapsen oikeuksiin mahdollisimman vähän.

Tutkimus kuuluu EduRESCUE – resilientti koulu ja koulutus -hankkeeseen. Tutkimusta rahoittaa strategisen tutkimuksen neuvosto (STN), joka toimii Suomen Akatemian yhteydessä (345196 ja 345265).

Toimittaja: Jani Surakka, Edilex-toimitus (jani.surakka@edita.fi)